

УДК 37:355.23:378:147:(045):37:04

Леся БАЛАГУР,
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри прикордонної служби,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID:0000-0002-1137-1670
balagurlesa7@gmail.com

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ТЬЮТОРСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемі впровадження тьюторської технології в освітній процес Національної академії Державної прикордонної служби України. Метою статті був узагальнений аналіз досвіду впровадження тьюторської технології у підготовку майбутніх фахівців. Автор довела актуальність запропонованої у статті проблеми: зміст професійної підготовки майбутніх офіцерських кадрів Державної прикордонної служби України повинен використовувати передовий досвід підготовки фахівця сектору безпеки та оборони. З-поміж напрямів забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є застосування освітніх інновацій, зокрема демократичного спрямування. Відповідно до запропонованої проблеми проведено ретельний аналіз наукової педагогічної літератури. Автор представила визначення тьюторської технології як форми гуманістичного навчання.

Конкретизовано зміст діяльності викладачів-тьюторів в академії прикордонної служби як певної спеціалізації професійної педагогічної діяльності науково-педагогічного працівника, що виникла та реалізує свої функції у нових організаційних умовах освітнього процесу. Проаналізовано комплекс методів, притаманних тьюторській технології (вербальні та невербальні (практичні, наочні); індуктивні (від часткового до узагальненого) та дедуктивні (від загального до часткового); проблемно-пошукові). Визначено специфічні особливості реалізації тьюторської технології в академії прикордонної служби. Представлено рівні тьюторської діяльності в академії прикордонної служби (тьютори першого рівня виступають посередниками, консультантами, асистентами; тьютори другого рівня виконують роль експертів, аналітиків, дослідників та радників; тьютори третього рівня виступають топ-управлінцями, котрі компетентно формують освітню політику). Сформульовано висновки та напрями подальших наукових досліджень.

Ключові слова: майбутні офіцери-прикордонники; професійна підготовка; тьюторська технологія; інновації; особистість; тьюторський супровід.

1. ВСТУП

Людина як істота соціальна не може існувати поза межами соціальної спільноти, оскільки буде позбавлена соціальної комунікації, мобільності і взагалі соціалізації. Соціум розвиває особистість, спрямовує на персоналізацію власного життя. В українському суспільстві нині сформовано таку структуру, що піддана так званій поляризації, тобто чітка належність до певної соціальної групи згідно власним поглядам та життєвим позиціям.

Особистість на кожному етапі розвитку є чутливою до соціалізації, а тому суспільні сфери приймають активну участь у її соціальному вихованні. Важлива роль такому вихованню належить освітньому інституту. Від інноваційних педагогічних технологій, котрі використовують сучасна освіта, вимагають сприяти формуванню конкурентоспроможної особистості, творчо-орієнтованої, здатної до рефлексії, до продуку-

---

вання ідей тощо. Прикладом такої педагогічної технології, що дає змогу моделювати особистісно-орієнтовану освітню систему для розвитку ментальної та соціальної особистості, є тьюторська технологія.

Питання використання тьюторської технології в освітній діяльності закладів вищої освіти України, на відміну від зарубіжних освітніх систем, є малодослідженим.

Постановка проблеми. За сучасних умов реформування усіх фундаментальних сфер українського суспільства, освітня система модернізується на основі інновацій та технологій. На особливу увагу заслуговує технологія підтримки розвитку особистості, а у вищій школі – особистості майбутнього фахівця. Такою технологією виступає тьюторська технологія навчання. Наша увага зосереджена на особливостях використання тьюторської технології у вищій військовій освіті, оскільки така освіта має свою унікальну специфіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якість запропонованого дослідження залежить від використаних нами методів, зокрема пошуково-бібліографічного, системного та предметного аналізів. Завдяки пошуково-бібліографічному методу ми здійснили систематизацію та упорядкування джерельної бази дослідження. На основі системного та предметного аналізу ми уточнили зміст основних науково-педагогічних категорій з проблеми дослідження. Також нами використано порівняння визначень понять із запропонованої проблеми.

Наукових праць, присвячених питанню застосування тьюторської технології у вищій військовій освіті майбутніх офіцерів-прикордонників немає. Тому нами вивчено нечисленні роботи (дисертації, монографії, наукові публікації), дотичні до проблеми використання тьюторської технології, проте у загальноосвітній системі або у закладах вищої освіти. Заслужують на уваги напрацювання таких вчених, як: М. Альохін [1], А. Бойко [2], С. Ветров [3], Л. Настенко [4], К. Осадча [5], Л. Слінько [6], А. Сучасна [7], Т. Швець [8] та ін.

Метою представленої публікації є узагальнення досвіду застосування тьюторської технології у вищому військовому навчальному закладі Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

---

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно із сформованими положеннями про тьюторську технологію, сутність її полягає у створенні можливостей для проектування освітнього середовища із впровадженням інформаційних, комунікативних, педагогічних технологій із поєднанням традиційних методів та форм навчання [3].

За результатами термінологічного аналізу, тьютором є специфічна посада, для якої визначено функціональні обов'язки щодо розробки індивідуальних освітніх програм, траєкторій та супровід реалізації таких програм/траєкторій. Загалом, можна стверджувати, що тьюторська технологія уможлиблює індивідуалізацію навчання майбутніх фахівців. Водночас, можна констатувати, що тьютором є певна спеціалізація професійної педагогічної діяльності науково-педагогічного працівника, що виникла та реалізує свої функції у нових організаційних умовах освітнього процесу [1].

У ДПСУ функціонує вищий військовий навчальний заклад – Національна академія Державної прикордонної служби України (далі – НАДПСУ). У цьому закладі освіти здійснюється підготовка майбутніх офіцерських кадрів для прикордонного відомства. Представники науково-педагогічного складу НАДПСУ виконують професійні функції, характерні традиційній викладацькій діяльності, проте на наш погляд. Варто доповнити її тьюторським супроводом (втіленням тьюторської технології). Тобто активно застосувати тьюторську технологію у НАДПСУ.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Популярність тьюторської технології полягає у тому, що за своєю сутністю вона спрямована на задоволення освітніх інтересів та потреб різних об'єктів (від рівня особистості до масштабу суспільства, країни). Водночас, як засвідчив досвід країн, які активно застосовували зазначену технологію, завдяки їй можна визначити залежність між розвитком країни та освітніми результатами окремих осіб. Наступним аспектом позитивної реалізації тьюторської технології є забезпечення гуманізму в освітній діяльності, особистісно-орієнтованого підходу, принципу партнерства та співпраці [4].

На думку деяких науковців, тьюторська технологія сприяє персоніфікації педагогічної освіти, побудові власної програми розвитку навчального закладу, особистості, а також розвитку толерантних відносин між учасниками освітнього процесу.

Аналізуючи зміст тьюторської технологій у вищій школі, можна констатувати, що вона виступає новою формою гуманістичного навчання, а викладач позиціонує себе як консультанта та організатора такого навчання [2].

Враховуючи специфіку освітнього процесу у НАДПСУ (несення військової служби курсантами одночасно із навчальною діяльністю; пріоритетність навчальних дисциплін військово-прикордонної компоненти; створення спеціальностей відповідно до замовлення стейкхолдера – Адміністрації ДПСУ; розроблення освітньо-професійних програм для кожної спеціальності з урахуванням змісту компетентностей для кожної спеціальності та ін.), впровадження тьюторської технології має свої особливості:

Надання допомоги курсанту-прикордоннику у розкритті та реалізації свого потенціалу, у здійсненні рефлексії щодо рівня власного розвитку.

Надання підтримки у здійсненні курсантами наукової та дослідницької діяльності.

Володіння тьютором-викладачем сучасними педагогічними технологіями.

Реалізація співпраці між курсантами та викладачами протягом конкретно визначеного періоду.

Забезпечення тьюторського супроводу зі сторони науково-педагогічних працівників повинно бути не лише у сфері педагогіки, але й у вихованні і самовдосконаленні.

Реалізація тьюторської технології на основі індивідуальних зустрічей науково-педагогічних працівників та курсантів.

Виконання науково-педагогічними працівниками у тьюторському супроводі консультативної, управлінської та фасилітативної функцій.

Проведення роботи щодо налагодження та підтримки інформаційної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Забезпечення цілеспрямованої роботи зі сторони науково-педагогічних працівників щодо врегулювання різних конфліктів та проблем у курсантських прикордонних колективах.

Зміст представлених вище особливостей впровадження тьюторської технології в освітній процес НАДПСУ свідчить про те, що вони мають переважно пряме відношення до науково-педагогічних працівників. Зважаючи на це, важливим аспектом забезпечення тьюторської технології в НАДПСУ, є ґрунтовна підготовка науково-педагогічних працівників до застосування згаданої технології. У першу чергу, необхідно сформуванати у викладачів системи відповідних знань з психології, знань щодо індивідуалізації навчання курсантів, сформованість проєктних навичок щодо модернізації робочих програм навчальних дисциплін, розроблення індивідуальних траєкторій розвитку курсанта та ін.

На особливу увагу заслуговують ті методи, які можуть використовувати у тьюторському супроводі у НАДПСУ. Такі методи можна поділити на ті, що виступають джерелом передачі інформації та джерелом її сприйняття; логікою передавання інформації. Таким чином, ми визначаємо ключовими методами тьюторської технології наступні: вербальні та невербальні (практичні, наочні); індуктивні (від часткового до узагальненого) та дедуктивні (від загального до часткового); проблемно-пошукові.

Особливість вербальних методів тьюторської технології полягає у забезпеченні принципу “онлайнтуофлай”, що означає очний та дистанційний тьюторський супровід з метою надання необхідної інформації курсантам-прикордонникам. Щодо практичних методів – на перший план виходять методи використання мультимедія, а отже створення презентацій у різноманітних застосунках, флеш-анімацій та відео-, комп’ютерних тренажерів тощо.

Варто детально зупинитись на можливостях проблемних методів, до яких слід співвіднести кейс-технологію, групові заняття, тренінги, дискусій, диспутів, форумів, конференцій, мозкових атак. Основу проблемного методу становить проблемність, як основна рушійна сила навчання. Завдяки зазначеному методу виникає можливість надати курсантам-прикордонникам різнотипову інформацію, розвива-

---

ти критичне мислення, структурувати інформацію, використовувати проектування.

Отже, метою застосування тьюторської технології у НАДПСУ є допомога курсантам у реалізації продуктивної пізнавальної діяльності у співробітництві із педагогом.

У НАДПСУ на бакалаврському рівні навчання функціонує декілька спеціальностей: “Безпека державного кордону”, “Телекомунікації та робототехніка”, “Психологія”, “Філологія”, “Правоохоронна діяльність”. В освітній процес прикордонної академії залучено курсантів різного рівня підготовки, інтелектуального потенціалу тощо. Враховуючи цю ситуацію в НАДПСУ, визначено тьюторів декількох рівнів:

тьютори першого рівня виступають посередниками, консультантами, асистентами (робота повинна бути зосереджена на визначення особистісно-професійних інтересів, потреб та здібностей курсантів);

тьютори другого рівня виконують роль експертів, аналітиків, дослідників та радників (повинні вміти створювати умови для мобілізації інтелектуальних ресурсів курсантів);

тьютори третього рівня виступають топ-управлінцями, котрі компетентно формують освітню політику (такі тьютори здійснюють діяльність на рівні внутрішньодержавної та міждержавної взаємодії між закладами освіти сектору безпеки та оборони).

Сформована система тьюторів у НАДПСУ відображає специфіку його функціонування та наявність комплексу вимог до професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Можна стверджувати, що активним є лише перший рівень тьюторів у прикордонній академії, оскільки тьюторська технологія ще не до кінця вивчена та апробована.

Загалом, технології, подібні до тьюторської, котрі засновані на побудові партнерської взаємодії є ознакою демократизації освітнього процесу у закладі освіти, тобто забезпечення його прозорості та публічності.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тьюторська технологія є інноваційною технологією, котру можна вважати особливим соціально-педагогічним механізмом.

Ця технологія призначена для індивідуалізації освітньої діяльності курсантів-прикордонників і є фундаментом реформування освітньої політики закладу освіти та різних сфер його функціонування. З метою ефективної реалізації тьюторської діяльності необхідно підготувати науково-педагогічних працівників як тьюторів, визначити їх нормативний статус та забезпечити науково-методичними матеріалами. Подальшими напрямками наукових розвідок можуть бути дослідження зарубіжного досвіду передових країн світу щодо впровадження тьюторської технології в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Альохін М. М. Тьюторський супровід соціального розвитку учнів початкової ланки приватної школи як інноваційна соціально-педагогічна технологія. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. № 2(131). С. 87–94.
2. Бойко А. М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. *Педагогічні науки*. 2011. С. 4–10.
3. Настенко Л. Тьюторство як прогресивна технологія індивідуалізації освіти у вищій школі. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2010. С. 259–269.
4. Осадча К. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2020. 43 с.
5. Слінько Л. А. Тьюторство як технологія супроводу молодих спеціалістів. Інформаційно-методичний посібник управління освіти. 2018. Вип. 11 (87). С. 37–38.
6. Сучана А. К. Формування ціннісно-сміслової готовності до тьюторської діяльності у магістрів гуманітарних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2016. 266 с.
7. Тьюторська діяльність / упорядник С. Ветров. *Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка*. 2017. № 23–24. С. 21–69.
8. Швець Т. Тьюторські компетенції, або Чому не кожний вчитель може стати тьютором. URL : <https://osvitanova.com.ua/posts/1404-tiutorski-kompetentsii-abo-chomu-ne-kozhnyi-vchitel-mozhe-staty-tiutorom> (дата звернення: 07.09.2021).

Balagur Lesya Specificity Of Application Of Tutorial Technology In The Higher Military Educational Institution Of The State Border Service Of Ukraine

The article is devoted to the problem of introduction of tutoring technology in the educational process of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. The purpose of the article was to summarize the analysis of the experience of introducing tutoring technology in the training of future professionals. The author proved the relevance of the problem proposed in the article: the content of professional training of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine should use the best practices of training a specialist in the security and defense sector. Among the areas of ensuring a high level of professional training of future border guards is the use of educational innovations in particular democratic orientation. In accordance with the proposed problem, a careful analysis of the scientific pedagogical literature. The author presented the definition of tutoring technology as a form of humanistic education. The content of the activity of teachers-tutors in the Academy of Border Guard Service as a certain specialization of professional pedagogical activity of a scientific and pedagogical worker, which arose and implements its functions in the new organizational conditions of the educational process, is specified. A set of methods inherent in tutoring technology (verbal and nonverbal (practical, visual); inductive (from partial to generalized) and deductive (from general to partial); problem-searching) is analysed. The specific features of the implementation of tutoring technology in the Academy of Border Guard Service are determined. The levels of tutoring in the Academy of Border Guard Service are presented (first-level tutors act as mediators, consultants, assistants; second-level tutors act as experts, analysts, researchers and advisors; third-level tutors act as top managers who competently shape educational policy. further research.

Key words: future border officers; professional training; tutoring technology; innovation; personality; tutor support.

References

1. Alokhin M. M. (2020). *Tiutorskyi suprovid sotsialnoho rozvytku uchniv pochatkovoï lanky pryvatnoï shkoly yak innovatsiina sotsialno-pedahohichna*

---

tekhnolohiia [Tutor support of social development of primary school students in a private school as an innovative socio-pedagogical technology]. Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushinsky. № 2(131). P. 87–94. [in Ukrainian].

2. Boiko A. M. (2011). *Tiutor – yakisno vyshcha pedahohichna pozytsiia i novyi prostir dukhovno-moralnoi vzaiemodii* [A tutor: a higher-quality pedagogical position and a new space of spiritual and moral interaction]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, (Vol. 2). P. 4–10. [in Ukrainian].

3. Nastenکو L. (2010). *Tiutorstvo yak prohresyvna tekhnolohiia indyvidualizatsii osvity u vyshchii shkoli*. [Tutoring as a progressive individualization technology in higher education]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh – Humanitarian education in technical higher educational establishments*. № 21. P. 259–269. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvnz_2010_21_29. [in Ukrainian].

4. Osadcha K. P. (2020). *Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv do tiutorskoi diialnosti* [Theoretical and methodological framework for vocational training of future teachers as tutors]. Extended abstract of Doctor's thesis. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].

5. Slinko L. A. (2018). *Tiutorstvo yak tekhnolohiia suprovodu molodykh spetsialistiv* [Tutoring as a support technology of young professionals]. *Informatsiino-metodychnyi posibnyk upravlinnia osvity – Information and methodical manual for educational management*, (Vol. 11 (87)). P. 37–38. [in Ukrainian].

6. Suchanu A. K. (2016). *Formuvannia tsinnisno-smyslovoi hotovnosti do tiutorskoi diialnosti u mahistriv humanitarnykh spetsialnostei*. *Masters of Arts: formation of axiological readiness for tutoring*. Candidate's thesis. Kirovohrad. [in Ukrainian].

7. Vietrov S. (2017). *Tiutorska diialnist* [Tutoring]. *Informatsiinyi zbirnyk dlia dyrektora shkoly ta zaviduvacha dytiachoho sadka – Information kit for school headmasters and heads of kindergartens*. 23–24. P. 21–69. [in Ukrainian].

8. Shvets T. (2018). *Tiutorski kompetentsii, abo Chomu ne kozhnyi vchytel mozhe staty tiutorom*. [Tutor competencies, or why not every teacher can become a tutor]. Retrieved from <https://osvitanova.com.ua/posts/1404-tiutorski-kompetentsii-abo-chomu-nekozhnyi-vchytel-mozhe-staty-tiutorom> [in Ukrainian] (date of appeal: 07.09.2021)